

Borbás György ÉLETE A TÁNC

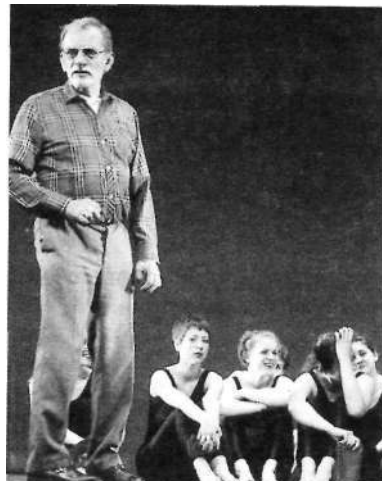
Orsovsky István koreográfus

A tánc egyidős az emberrel. Talán az almát szakító Éva kecses mozdulata - vagy Altamira bejáratánál villám gyújtotta tűz falra vetődő szellemárnyainak bizarr, mágikus, titokzatos játéka, talán a karcsú nádszál érzékeny rezdülése, a szitakötőpár színes, vibráló kalligráfiája, a vihar szaggatta lígertes facsoport sudár hajladozása, büszke felegyenesedése, a gulipánok kecses násztánca, a fecske cikázó röpte, a seregélyraj felhőbe vesző rebbenése, a gimszarvasok kegyetlen párviadala, az őzgida szellőkönnyű szökkenése, vagy a hópelyhek játékos szállongása készítette-készíteti az embert, hogy testének robotba kényszerített monoton, gépies ritmusát a lélek, a sajtó érzés, a társnak üzenő, önmagának örömet szerző kifejezés önefelelt játékosságával gazdagítsa...

Az ősi sámán varázslat hitet erősítő, termékenységért könyörgő, a kezdetektől harci kedvet ajzó pompát, örömet, bánatot, vágyakozást, elmúlást, ártatlanságot árnyaltan közvetítő művészetté teljesedett. A művészet tárgyává vált. A képzőművészetben legszebb példái a legújabb korból Matisse táncosainak magával ragadó lendülete, Degas balerináinak finom eleganciája, vagy a Seurat festette Kán-Kán vérpezsdítő erotikája, Medgyessy Ferenc Táncoló lány szobrának szelíd tiszta bája...

B: *A tánc sokszínű, polifon műfaját tekintve korról korra változott, gazdagodott a néptánc, a balett, és egyre új műfajok jelennek meg. Maga az emberi test arányaiban évezredekken keresztül talán lassabban változik. Viszont az ember világhoz való viszonya az alapvető kérdéseken túl mindig új és új kérdéseket tesz fel és új válaszokat vár. Korunk esetében talán túlzott skizofrén létünket említhetnénk. Hol érzed helyét a sok szomorúságban, mit akarsz elmondani az emberi testtel?*

O: Hát ez így egy nagyon összetett kérdés, lényegében hadd kezdjem egy példával. Egy régi táncosom, aki nem tudott eljönni mostani műsorunkra, elkérte tőlem a videóanyagot és végignézte. S amikor elmentem a kazettáért Kehidakustányba, akkor Ambrus Zsuzsa azt mondta, hogy tudod Soci, az, amit te csinálsz, az valami olyan nyílt, őszinte dolog, amit ma nem látunk magyar színpadokon, de még a televízióban sem. Én azt hiszem, hogy Zsuzsának abban van igaza, hogy a táncművészet, sajnos átvette a rohanó világból az idegességet, az érthetlenséget, azt hogy megyek valahova, de fogalmam sincs, hova érek, és nem tudom, hogy miért értem oda. Szóval én ezt látom a mai táncművészetben. Nézem a televízióban a kortárs táncművészeti alkotásokat, az alternatív táncszínházakat. Én, aki a műfajokban viszonylag jártasnak merem mondani magam, hiszen a táncban belül minden műfajt megtanultam, egy buznyák szót nem értek ezekből az idézőjelbe rakott alkotásokból. Azt hiszem, hogy pont fordítva haladok, és ez nálam nem egy dafke magatartás, hanem egy abszolút belülről jövő, természetes dolog, azt is mondhatnám, hogy öntörvényűség. Ahogy a világ egyre érthetlenebbé válik, nekem szembe kell vele helyezkednem, és egyre érthetőbbé kell válnom.

Próbán
Fotó: Mészáros T. László

Orsovsky István, 1979
Fotó: Kiss Ferenc

Ettől még érhet az a vád, hogy alkotásaimban a mozgásformák leegyszerűsödnek. Na, de ez következmény, és tudatos. Talán már beszéltünk róla, de borzasztó lényeges, a mostani csapatomnál, akikkel dolgozom, hogy az értelmükre hatok, szemükbe kell hogy nézzek, mielőtt elkezdek velük dolgozni, és a szemükben megtalálom azt, amit keresek. S ők megtalálják az enyémben. A táncos kezével kell dolgozzon, mert a kéz az áruló. A kéz és a szem. Ez árulkodó volt ezer évvel ezelőtt is, meg most is.

Érdekes egy másik példa is. Most nem régen, két napja az orvosomnál voltam kontrollon, aki kint volt Malajziában. Azt mondja nekem, hogy őserdőben járt, és az úgynevezett fejadászok táncát látta. Nem olyan táncot, amit a turistáknak bemutatnak. Lassú, nyugodt mozgású táncokat látott. Állandóan ez járt az eszében, azok a zenék, azok az ütőhangszeres kíséretetek, amik ott voltak, s nemcsak a mozgás miatt, a zenék miatt is. Azt mondom magamban, amikor ilyet hallok, hogy tulajdonképpen ez engem igazol.

B: *Túl vagyunk a nagyszerű egészségügyi főiskolai előadáson, ami igazi közönségsikert és elismerést hozott az ötvenes együttes vezetőjének, Orsovsky Istvánnak, aki egy másik jelentős évfordulóra is készül. Egy ilyen magaslatról hogy látszik a pályafutásod, a munkásságod?*

O: Hát tulajdonképpen én nem készülök semmilyen évfordulóra. Ebben a főiskolai táncszínházi együttesben is csak ötödik éve dolgozunk. A körülmények nem olyanok, hogy ez egy évfordulós műsor. A fiatal, amatőr együttes életében egy állomás, csak mint minden más együttesnél. Itt annyival nehezebb dolgozni, hogy főiskolás lányaim nyáron nincsenek. Május második felében elkezdődik a vizsgaidőszak, s legközelebb csak szeptember második felében látom őket. A harmadéves hallgató már nehezen tud jönni, mert gyakorlatokra jár. A negyedéves aztán egyáltalán nem is jár, mert azok már különböző kórházakban és klinikákon vannak gyakorlaton.

B: *Mégiscsak fontos, hogy az itteni főiskolák közül az Egészségügyi Főiskola megmutatja magát a kultúra területén is, mert egyébként szinte észrevétlenek.*

O: Igen, én mindig azt mondom, hogy egy főiskola addig nem főiskola, ameddig nincs valamilyen művészeti csoporttevékenység, de azt hiszem, nem nagyon hiszik el. Most, szerencsémre, eljöttek Pécsről. Az első előadás volt, amire eljöttek. Én minden évben igyekeztem hívni a Pécsi Orvostudományi Egyetemről valakit, hogy lássa, a saját intézményükben milyen munka folyik a tanításon kívül. Most eljött a gazdasági igazgató, és őszinte csodálatát fejezte ki. Bízom, hogy elvitte jó hírünket Pécsre. A közönségünk az megvan. Mindig teltház előadást csinálunk. De ennyire telt ház soha nem volt, mint most, hogy a pótstúdiókat is el kellett adni, és még az sem volt elég, még a lépcsőn is ültek. Ami különösen jó érzés volt, hogy nagyon sok pedagógus és sok orvos volt ott. Ez az együttes nem szülőkkel tudja megtölteni a nézőteret vagy rokonokkal. Hiszen lányaim családjai Nyíregyházától Szegedig, Budapesttől Miskolcig vannak, és hát ha el is jöttek, akkor is egy-két ember ha eljött. Megvan a magunk intellektuális közönsége. Azt hiszem, hogy ez a fajta műsor, amit mi csinálunk, ne vedd nagyképszerűségnek, amit én csinálok a színpadon, amit mondani akarok a közönségnek, az azt hiszem intellektuális közönségnek való. Valamilyen alap, valamilyen felkészültség, nem táncos, egyáltalán műveltségbeli nyitottság, úgy gondolom, mindenképpen kell, mert

Tánc ír népzene
Fotó: Mészáros T. László

Rossa: Magyarok
Fotó: Bojár Csaba

ha nincs, akkor ott marad egy szál magában a néző, és nem kap segítséget. Segítséget csak a színpadról várhat, a zenétől és a mozgástól. Amit én nagyon-nagyon szeretek csinálni, mert ezek a lányok értelmesek és én elsősorban az értelmükre hatok. Nem képzett táncosok. Ezek idejönnek szeptemberben, azt sem tudják, hogy mi az, hogy táncszínház, és hát jelentkeznek és creditbe elszámolják nekik azt a kétszer két órát, amit velem dolgoznak. S közben jönnek rá, hogy tulajdonképpen mibe is kerültek. Aki ebbe belekóstol, az megszereti, és szereti csinálni. De hát a főiskola kevés embert ad, így ezért kénytelen voltam a város felé nyitni, ami nem egy rossz dolog egyébként. Most elsősorban a Zrínyire támaszkodom, de meg kíváncsi vagyok, hogy eleinte sok pedagógus eljött, de a Zrínyiből egy sem. Az igazgatóval meg is beszéltem, hogy jövőre ebben a műfajban visszük a gyerekeket a Helikonra, és nem tudom, hogy hova kell sorolni. Mert hát, műfajilag még én sem tudom meghatározni a produkciót. Azt tudom rá mondani, hogy táncszínház.

B: *Te a jelenben élsz, és talán csapongó lesz a beszélgetésünk, ha most mégis a múlt felé terelem... Mégis csak évforduló közeledik. Hányadik is?*

O: Én tulajdonképpen 40 évvel ezelőtt tettem be a lábam Zalaegerszegre, teljesen véletlenül.

B: *Sarlós Dezső ezt órára percre pontosan számon tartja.*

O: Igen. Dezső ezt pontosan tudja, mert őt küldték ide. Én egy megyei tanfolyamot jöttem vezetni Budapestről, akkor ott éltem, és kis nyálas szájú fiatal gyerek várt, akiről később tudtam meg, hogy pedagógus. Tanítóképzőt végzett pedagógus volt, aki Szentmihályon tanított. Sarlós Dezső volt az első ember, akit megismertem Zalaegerszegen. Várt az állomáson a pesti gyors előtt, és kísért az akkori Zárdába, ott volt a tanfolyam.

B: *Tehát mikor volt ez?*

O: 1959. június 28-án. Dezsőke most azt tervezi, hogy megjátsszuk, hogy én megint megérkezem, és ő fogadni fog az állomáson. Utána bemegyünk a restibe és megesszünk három tojásból rántottát, s utána iszunk egy málnát. Mert ez ilyen bevett szokássá vált, hogy Dezsőkével ezt a tojásrántottát mindig becsaptuk a restiben. Már negyven éve.

B: *Igen, nem véletlen, hogy Sarlós erre ilyen jól emlékszik, hiszen az ő élete is akkor került tulajdonképpen sínre...*

O: Ő tulajdonképpen azért került be Egerszegre, mert táncolt. Akkor, amit kértem, azt a megyei vezetés jó szível és elegáns gesztussal teljesítette. Az az együttes, amelyik akkor megalakult, alig volt zalaegerszegi. Az egész megyéből jártak be pedagógusok Surdról, Sandról, Lentiből, Gelséről, Szentmihályról, Horváth Lajos Csonkahegyhátról, Lovászból Kovács Béla.

B: *És a tanfolyam gyakorlatilag már verbuválta is az együttest?*

O: Tulajdonképpen a tanfolyam ideje alatt jött rá a megyevezetés, hogy ez a pali talán alkalmas arra, hogy összehozzon egy megyei együttest. Kis Gyula, akkor még csak osztályvezető, találta ezt ki. Javára két dolgot mindenképpen el kell ismerni, bárki bármit mondjon róla. Az, hogy Zalai Táncegyüttes van, az a Kis Gyulának köszönhető. Meg az, hogy Skanzen van. Mi ezt tudjuk, de a város, mint sok minden mást, elfelejtette.

B: *Hol volt a tanfolyam?*

O: Fönn a Zárdában. Ott is laktunk. Nem is tudom, mi volt tulaj-

Középkori Mária-ének
Fotó: Pezzetta Umberto

Lutoslawski: Adagio
Fotó: Pezzetta Umberto

Misztikus álmok
Fotó: Pezzetta Umberto

Madarak (Szemek)
Fotó: Pezzetta Umberto

Rodrigo: Adagio
Fotó: Mészáros T. László

donképpen a rendes neve, mindenki úgy hívta, hogy Zárda. Én a portásfülkében laktam, nekem külön szobám volt mint tanfolyamvezetőnek. Itt maradtam, és hosszú ideig ebben a portásfülkében laktam, kincstári bútorok között. Szőnyeg sem volt.

B: *Baranyából indultál, igaz?*

O: Igen, pécsi vagyok, Pécsen születtem. Ott jártam jezsuita gimnáziumba, s a tanultakból most még vénségemre is élek. Az én pedagógusaim kiváló, nagyszerű jezsuita papok voltak, akikre név szerint még a mai napig is emlékszem. Márpedig jó pár évvel ezelőtt volt. De édesanyám is, amíg élt, Pécsen lakott.

B: *Most, ha számat kellene vetni, baranyai vagy zalai vagy inkább?*

O: Én mindig is pécsinek éreztem magam, nem tudok zalaivá válni. Bármennyire is szépen hangzana, hogy én ennyi idő után teljesen zalai lettem, nem lettem zalai.

B: *Azt hiszem én is, hogy az ember egyre inkább a szülőhelyéhez kötődik.*

O: Ahogy öregszik az ember. Csak egy probléma van, ugye, hogy most már nincs kihez menni Pécsre. A család tagjai, akik megvannak, Pesten élnek. Pécsen, ha hazamegyek, akkor a szüleim sírjához, meg a bátyám sírjához megyek. A baráti kör, az én korosztályom zömmel kihalt már.

B: *A táncsal való találkozás, de az az ív, ami Pécs és Zalaegerszeg között feszül, izgalmas...*

O: Pécsen aktív sportoló voltam. Mindent csináltam: kosaraztam, teniszeztam, úsztam, kézilabdáztam, röplabdáztam, nem is tudom, mit még, de mindegyiket versenyszerűen. Közben elvégeztem egy edzői tanfolyamot és az NB I.-ben 10 évig kosaraztam. S volt egy nagyszerű barátom. Azt mondják, az embernek csak egy földi barátja van, nekem ő volt az, Dezső Attila. Aki már táncolt. Egy osztályba jártunk egyébként, és egyszer erőszakkal elvitt egy táncpróbára, a Pécsi Vasutas Táncegyüttesbe. Egy nagyszerű oktatóm volt, dr. Magai András, áldott nevű gyermekorvos, aki nemrégiben látogatott meg feleségével ebben a házban, itt Besenyőben. A Balatonról átruccantak, és hát egymás nyakába borulva emlékeztünk a múltra. Az első indíttatást ott kaptam, ami fantasztikus volt. Katartikus élmény volt az az első.

B: *Mikor volt?*

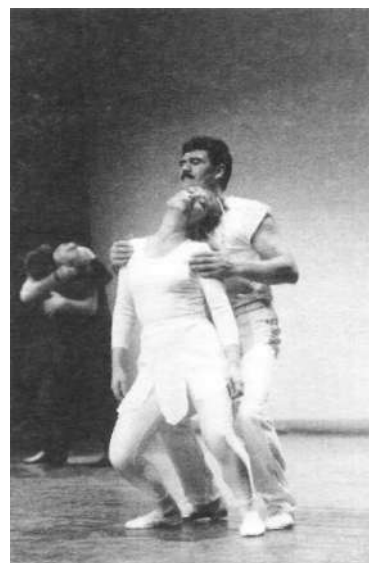
O: 1952-ben. Én nagyon későn kezdtem el táncolni. És ahogy elkezdtem, 53-ban elküldtek Budapestre, egy utolsó három hónapos bentlakásos néptáncoktatói tanfolyamra, amit Alsógödön rendezett az akkori Népművészeti Intézet. Felvételizni kellett, s a végén, aki szerencsés vizsgát tett, B-kategóriás működési engedélyt kapott. Ez volt 1953-ban, amikor tulajdonképpen megalakult a Mecsek Együttes, ahol a megalakulásnál bábáskodtam. Így végül is Simon Antallal együtt hoztuk létre a Mecsek Együttest. Ennek az alapja a Pécsi MÁV Táncsoport volt, Simon Tóni akkor végezte a Színművészeti Főiskola koreográfus szakát. S a vizsgaművét ennek a csoportnak csinálta, ahol a címszerepet én táncoltam, a Csizmás Jankót. Majd abszolút békességben, hiszen a mai napig is nagyon jó barátom, elváltunk. Mert úgy gondoltuk, hogy két dudás nem fér meg egy csárdában. Én kimentem Komlóra első feleségemmel, Tarnai Ilonával, aki balettot tanított, én meg néptáncot. Megalakítottunk Komlón egy bányásztáncegyüttest. Ott ért bennünket '56.

B: A külföldre utazás lehetősége akkor még nem volt meg.

O: Nem volt, csak hazai. De én már akkor színházat akartam csinálni, a magam módján. 1956 úgy záródott részünkről, hogy nem dolgozhattunk, de a rádióban hallottuk, hogy a pesti együttesek már dolgoznak. A lényeg az, hogy minket nem engedtek. Bepereltük a kultúrigazgatót, aminek a vége az lett, hogy a pert megnyertük. Visszamenőleg több hónapot kellett kifizetnie az igazgatónak. Híresztelni kezdte, hogy a komlói ellenforradalom elvi irányítója én voltam. Ami annyiból állt részemről, hogy mi egy szolgálati lakásban laktunk egy három lépcsőházas kultúrháznak nyilvánított szocialista építményben. Annak a földszintjén, egy szoba, összkomfortos kis lakásban, ahol se víz, se gáz, se villany, semmi nem volt, mert renoválták az épületet. Ennek ellenére oda hívtuk össze a táncosokat esténként, hogy ne csellengjenek. Ha valaki odament a városháza elé, fegyvert kapott, aztán elment lőni. Úgyhogy az én '56-os értékelésem kicsit másképpen fest, mint amit most zeng gyönyörű szóval a média. A lényeg az, hogy hajnali három óraker el kellett jönnünk, mert ha ott maradunk, lehet hogy már régen fölakasztottak volna. Mert a fickóban akkora volt a gyűlölet, hogy tönkre akart tenni engem. Fölkerültünk Pestre, Dunakeszin laktunk a nővéremnél. Végeztem közben a társastáncpedagógus-képzőt, a feleségem a Balettintézetet. Abból élünk, hogy én minden este kimentem az újpesti vasútállomásra és kirkantam egyedül egy vagon. Mert hát pénz kellett a tandíjakra, a megélhetésre. Nem élhettünk a nővérem nyakán. Lényeg az, hogy sikeresen diplomáztam augusztus végén, és 1957. szeptember elsején, mit tesz isten, a Belügyminisztérium Duna Művészegyüttes felvételt hirdetett. Egyedüli amatőrként nyertem felvételt az együttesbe. Nárádi László volt a vezető, és én mint hivatásos táncos kezdtem dolgozni. Minden nap balettoztunk. Én a balettmesternél - Kámán Etelkánál - s ez nagyon lényeges, mert egész szakmai életemet befolyásolta az ő jószágos, áldott tevékenysége. Meg akartam tanulni a klasszikus balett minden csínját-bínját. Ő vállalta, hogy délután, amikor a kollégák elmentek sörözni, mi magunkra zártuk a balett-termet és Etelka, isten nyugosztalja, öntötte belém a tudást... Tulajdonképpen két év alatt végigrohantam a balett kilenc évfolyamán. 1959-ben, amikor kint voltunk Németországban, az egykori komoly kultúrotthon-igazgatónak a keze utolért. Három hónapra ment az együttes. Egy hónap után engem hazahoztak, mert feljelentés érkezett ellenem. Fegyverrel kísért Pusztai László főhadnagy haza. Egy hónapig úgy jártam be a BM-hez, mint aki dolgozni jár. Egy hónapon keresztül naponta nyolcszázszor megkérdezték, hogy mit csináltam '56-ban. S végül is egy hónap után azt mondták, hogy elnézését kérünk, Orsovsky elvtárs. Ha akarok, akkor még visszamehetek az akkori NDK-ba. Mire én az akkori belügyminiszter-helyettestől kihallgatást kértem, akit ismertem, és hát felháborodásomat fejeztem ki, és azt kértem tőle, hogy ne gördítsen akadályt, hogy más együttesbe menjek táncolni. Rábai Miklós állandóan rajtam tartotta a szemét, és mindenképpen táncosának akart. Mentem a Miklóshoz, aki azt mondta, hogy másnap mehetek. Mind a ketten örültünk. Másnap, amikor megláttam a szemét, akkor tudtam, hogy drót ment, nem vehetett föl. Elmentem akkor Vadasi Tiborhoz, aki a Honvéd Együttest vezette, de ugyanúgy jártam. Ott voltam állás nélkül, minden nélkül. Akkor már az első feleségemtől külön éltem. Kint laktam a Hűvösvölgyben, albérletben. A hűvösvölgyi végállomástól még 15 percet gyalogolni kellett. Bementem a Népmű-

Rodrigo: Adagio
Fotó: Mészáros T. László

Rossa: Pünkösdi Rózsa
Fotó: Bojár Csaba

vészeti Intézetbe, hogy valamilyen segítséget kérjek, s akkor adták nekem ezt a Zala megyei tanfolyamot. Így kerültem Zalaegerszegre. Három hét után a tanfolyam végén behoztam szekerekkel Pózvárói a cigányokat, hogy kis eredeti anyagot is lássanak a hallgatók. Hát az olyan tanfolyam volt, amilyen sosem volt és sosem lesz. Akik hallgatók voltak, a mai napig is szívemhez közel álló öreg emberek.

B: Például...

O: Például Patyi Panni, Bogdán Ildi, Sarlós Dezső, Szűcs Laci, Kerkai Kati, a nemrég elhunyt Tihanyi Laci. Kovács Béla Lovászból, Farkas Ica Lentiből, aki közben elkerült Keszthelyre, Horváth Lajos.

B: A zenét hogy oldottátok meg?

O: Itt dolgozott a Zeneiskolában Jakab Zoltán mint zongoratanár. Végig a tanfolyamon, majd a később megalakult együttesnél is ő volt a korrepetitor. Volt egy pedagógus-zenekar, amit Vannay János bácsi vezetett, és egy pedagógus-énekkar, amit a Pungér Tóni bácsi dirigált. Na, most ott volt a nagy bökkenő, hogy a megyei vezetés egyetlen együttesé akarta ezt szervezni, és engem, taknyost neveztek ki a három kar művészeti vezetőjének. Ez lett a Zalai Együttes. Megalakultunk agusztus végén, és október 29-én már önálló műsorral mutatkoztunk be. A mostani önkiszolgáló étterem, nem tudom most hogy hívják, ott a Petőfi utca sarkán, az volt a kultúrház. A műsor első fele folklór volt, amit a zenekar kísért, kinkeservvel, mert hát Vannay János bácsi a folklór zenéhez nem nagyon értett. Szimfonikus zenekar kísérte a folklór számokat, katasztrófa volt. A műsor második felében pedig az akkori Ady iskola igazgatója, Háromfai Sándor. Sanyi bácsi írt nekem egy forgatókönyvet, azzal a címmel, hogy *Miért is élnek a görögök*. Ez egy öttételes történelmi sorozat volt. '59-et írunk, amiben az egyik tétel 1956 volt. Abban az évben még nem voltak nagy színházi bemutatók. A Népművészeti Intézet színpadán voltak év végén az országos konferenciák, ahol az év legérdekesebb, legjobb termését mutatta be a szakma, antológiaszerűen. Erre meghívták a mi történelmi sorozatunkat is. Soha nem felejttem el, a műsor első fele folklór volt, a műsor második felében pedig ment Szirmai Bélának a *Plakátragasztója*, Szigeti Karcsinak a *Siralomháza* és tölem pedig a történelmi sorozat. Óriási port kevert föl a szakmában. Ez három olyan dolog volt, amihez még soha nem nyúltak. Molnár István, későbbi mesterem is ott volt, aki elmondta véleményét a folklórról, és leült. Elkezdtünk fütyülni mindannyian, hogy az öreg mért nem szól a három „modern” kompozícióra. Vette a lapot, s miután elcsöndesedtünk felállt, és azt mondta: Ja, a műsor második feléről az a véleményem, hogy az nagyképűség, és leült. Még nagyobb fütyty. Lényeg az, hogy így utólag tulajdonképpen igaza volt az öregnek. Szóval mind a hárman majdnem úgy csináltunk te-

matikus, modern kompozíciókat, hogy nem voltunk rá felkészülve.

B: Pedig...

O: Nekem óriási mázlim volt, mert a két Pesovárral és Martin György oldalán jártam gyűjteni. A terület többféle volt, Somogy, Szatmár megye. De ezt megelőzően még Pécssett voltam, gyűjteni jártam Simon Toncsival. Meg Szenttamási Horváth Miska bácsival, aki régen énektanárom volt és a kórust vezette. Ahogy visszagondolok, majdnem húsz kiló volt a Vörös Csillag nemzeti magnó, amit természetesen a legfiatalabbnak, nekem kellett cipelni. Gyalog mentünk egyik faluból a másikba. Ezek a gyűjtőutak meghatározó élményeket jelentettek. A lényeg az, hogy itt '62 elején rájöttem arra, hogy egy csomó dolgot nem tudok. Visszamentem Pestre, bekéretőztem Molnár István együttesébe, a Budapest Táncegyüttesbe. Őt tartottam a legnagyobbinak. Felvételiztetett, megismert az Öreg, és azt mondta, tudja, amit maga '59-ben csinált, az borzalom volt. Mondtam neki, hogy tudom. Közöltem vele, hogy nincsenek nekem előadói ambícióim, a műhelyébe szeretnék betekintést nyerni. Na, hát aztán adott nekem... Minden szótól velem csináltattam, egyedül a lánytáncokat nem táncoltam. Én konferáltam a műsort, mindet. És amikor vége volt a munkának, kísértem haza a lakására, hallgattam az általa írt balladákat. Nézttem, hogyan faragja a gyökerekből a csodálatos dolgait. Egy teljesen új világot nyitott ki előttem Molnár István. Megtanított arra, hogyan kell dolgozni, megtanított arra, hogy hogy kell megismerni a szakmát. És akkor én tényleg elkezdtem tanulni. Mindenáron koreográfus akartam lenni. A legmodernebb technikáktól kezdve, mindent megtanultam, de olyan szinten, hogy nemzetközi mesterektől tanultam meg. Ennek a birtokában jutottam el odáig, hogy 62-ben, mikor mentünk Irakba, megboldogult Hadnagy Laci, aki első műtétémkor megyei elnökhelyettes volt, akkor ő volt a művelődési miniszter első helyettese, ő búcsúztatott bennünket a Ferihegyen és kihívott, félrehívott és mondta, hogy ha hazajöttünk Irakból, akkor keressem meg a minisztériumban. Megkerestem, és azt mondta, hogy vissza kell mennem Zalaegerszegre, mert baj van, szétmegy az együttes, várnak. Lakást fogsz kapni stb., stb. Két évig nem kaptam lakást, de visszajöttem. Újult erővel álltam neki az együttesnek, és minden évben csináltam egy olyan bemutatót, ami új műsor volt, ahova idecsöndítettem Magyarország szakembereit, és minden műsor után szakmai vitát rendeztünk, ahol borzasztó, hogy mit kaptam a fejemre. De csináltam tovább.

B: Közben egyre inkább a középiskolás korosztály felé fordult az érdeklődésed. A lehetőség is ezt kínálta...

O: Igen. Tulajdonképpen az én visszajövetelemnek az egyik feltétele volt. Miután tudtam, nem lehet heten-

ként háromszor, éjfél után hazaérni és a hajnalokban felkelni és odaállni a katedrához, s miután végzett az ember, felülni a vonatra és ide jön be. Ez tarthatatlan volt. Az erőket Egerszegre kellett összpontosítani. Tehát, hogy legyen utánpótlás. Akit be lehetett hozni Egerszegre, Horváth Lajostól Sarlós Dezsőig, Patyi Panitól Kerkai Katiig, Bogdányi Ilditől Farkas Icáig, tehát mindenkit behoztunk Egerszegre és mindenki megkapta a maga munkaterületét. Lényegében a mag tulajdonképpen az maradt, akikkel már dolgoztam. Így hatalmas léptekkel tudtunk előre menni. Ez a fajta tevékenység, elmélyült munka szült meg aztán 65-ben egy olyan fesztivált, amit a szakmának találtam ki.

B: *Azt hiszem, idő közben megért benned egy sajátos, dramaturgikus hajlandóság...*

O: Igen. Az első műsoromtól kezdve egyre tudatosabbá vált, hogy a folklórt nem úgy kell használni, mint egy muzeális értéket, hanem át kell emelni egy más régióba, de abban a pillanatban, hogy színpadra kerül, nem eredeti. Hiába nagy divat az eredetiség, nem tartom koreográfiai munkának. Amit az úgynevezett idézőjelbe tett folkloristák csinálnak, az nem koreográfiai munka. Az hagyományörzés. Ami nagyon becsültes, tisztességes munka, csak éppen az alkotóművészethez az égvilágon semmi köze sincsen.

'65-ben útjára indult a fesztivál, amit elneveztünk Kamara Táncfesztiválnak, aminek a lényege az volt, hogy a folklórra alapozva eljussunk egy olyan színpadi művészethez, ami beszél. Dramaturgikus táncokat hozunk létre.

B: *Nincs meg az első kiírás véletlenül?*

O: Nekem nincs meg, sajnos. Én nem vagyok gyűjtögető típus. Tudom, hogy két kategória volt, az egyik a folklór, a másik az úgynevezett tematikus tánc. Ezt nagyon gyorsan eltöröltük. Egyáltalán nem volt olyan, hogy folklór. Azért születhettek olyan művek, mint a *Kilencen voltak* Kricskovics Antaltól, *Káin és Ábel* Gyöngyfalvi Katitól, a *Falu bolondja* Szigeti Karcsitól, *Aska és a farkas* Novák Feritől. Akiket elmondtam, be-

vallják, bevallották, hogy itt váltak koreográfussá, ezen a fesztiválon.

B: *Hány fesztivált dirigáltál?*

O: '65-től 88-ig. Nekem duplán kellett megküzdenem a sikerért, mert a saját fesztiválomon, saját együttesemmel díjat nyerni borzasztó nehéz volt, hogy a zsűrit ne érje a vád, hogy a hazai palinák ítéli a díjat. Itt hosszú éveken keresztül dr. Körtvélyes Géza volt a zsűri elnöke. Olyan emberek voltak itt, mint Ekk Imre, Szokolay Sándor. Színházi rendezőket is hívtunk. Bodnár Sanyi, aki a Nemzeti Színháznak volt dramaturgja, éveken keresztül itt volt a zsűriben. Később, amikor már nem volt aktív versenyző, a Novák Feri is. Versenyzőként sokkal jobb volt. Itt óriási nevek voltak, Győrfalvi, Szigeti, Novák, Tímár, Kricskovics, Tanvai, Galambos, Simon Toncsi... Azonkívül kompozíciók, tele gondolattal, amit én ma hiányolok, bár az utóbbiakat nem látom, mert nem is hívnak meg már ezekre a fesztiválokra, csak hallom, hogy gondolat, és kompozíciók sincsenek. És hát Vársárhelyi Laci, aki modern szemléletű koreográfus és jó folklorista. Nem is versenyzett, csak egyszer, meg is bukott. Most ő a zsűri elnöke. Akkor mit mondjak erre. Aztán Szokolay Sándor, Petrovics Emil, aki tényleg modern szemléletű ember, Fodor Antal az Operaházból, Barkóczi is meg Fülöp Viktor sokszor volt itt. Az áldott jó Viktor. Egyszer itt járt, nem is olyan régen zsűrielnökként. Akkor engem már félreállítottak, de ő csak úgy volt hajlandó elvállalni a zsűrizsést, ha én ott vagyok mellette. Nagyon jó barátok voltunk. Bátyámként szerettem őt. De ez a szakma őt is pellengérré állította, felelősségre vonta. Kikérték maguknak, hogy mit képzel ő. A Kossuth-díjjal, tényleg mit is képzelt ő, hogy X-ről Y-ről véleményt alkosson. Megváltozott minden ebben a szakmában, ahogy általában az egész világ megváltozott. Nem ilyen lovat akartam, szokás mondani, és én sem ilyet akartam. De hát a panaszból sokáig nem lehet megélni. Előre kell nézni még akkor is, ha az ember megvéniül.

Orsovsky István és Nemcsák Károly színművész a döfkői ház udvarán.

Fotó: Nemcsák Károlyné